

Kulturalne związki Krakowa z Włochami

2012-05-14

Za sprawą Bony Sforzy z możnego włoskiego rodu książąt Mediolanu - Sforzów, która została żoną polskiego króla Zygmunta Starego i w 1518 r. przybyła do Krakowa, do Polski zaczął przenikać renesans.

Zmieniły się sztuka i architektura (wraz z Boną do Krakowa przyjechali włoscy architekci i artyści) sposób zachowania, strój, muzyka, i...kuchnia. Dzięki niej na krakowskie stoły, a potem już na stoły w całej Polsce zaczęło trafiać wiele nieznanych wcześniej warzyw, zw. włoszczyzną: pomidory, kalafior, karczochy, fasola szparagowa, brokuły, kapusta, marchew, sałata czy szpinak. Również dzięki niej w Polsce pojawiły się makarony włoskie i przyprawy korzenne, które królowa uwielbiała.

Pierwszym renesansowym dziełem włoskiego autorstwa w Polsce była oprawa architektoniczna grobowca Jana Olbrachta w katedrze na Wawelu wykonana przez **Francesco Fiorentino** (zw. Franciszkiem Florentczykiem lub Włochem). Według planu Florentczyka przebudowywano też w stylu renesansowym Zamek Królewski na Wawelu. Również Włoch (**Bartolomeo Berrecci**) zaprojektował i wykonał arcydzieło polskiego renesansu – kaplicę nagrobną króla Zygmunta Starego w katedrze na Wawelu.

Krakowskie Sukiennice swoją wspaniałą renesansową formę zawdzięczają włoskim architektom. Po wielkim pożarze, który wybuchł w mieście w 1555 roku, dawną gotycką halę podzielono w połowie wysokości sklepieniem kolebkowym, a uzyskane w ten sposób piętro przeznaczono na drugą halę dla handlu różnorodnym towarem, zwaną smatrudem. Prowadziły do niej kryte schody z loggiami, usytuowane na krótszych bokach budowli. Głównym akcentem architektonicznym stała się zdobiona ogniowe mury arkadowa attyka (projekt Jana Marii Padovano), maskująca pogrążony dach. Attykę wieńczył fantazyjny grzebień z manierystycznymi rzeźbami maskaronów, zapewne projektu Santi Guccio.

Jednym z głównych twórców malarstwa barokowego w Polsce był włoski malarz – **Tomasz Dolabella**, który ok. 1600 roku został sprowadzony do Krakowa przez króla Zygmunta III Wazę i osiadł tu na stałe. Malował sceny religijne na zamówienia klasztorów i katedry wawelskiej. Jego dzieła – głównie o tematyce historycznej, batalistycznej oraz alegorycznej – które znajdowały się na Wawelu, uległy zniszczeniu. Znajdujący się tam obecnie obraz *Bitwa pod Lepanto* pochodzi z poznańskiego kościoła Dominikanów. W Krakowie przetrwały jego malowidła w kościołach oo. Dominikanów i Bożego Ciała oraz w kościele oo Kamedułów na Bielanach. Dziełem jego warsztatu są plafony w Pałacu Biskupów Krakowskich w Kielcach. Twórczość Tomasza Dolabelli miała duży wpływ na polskie malarstwo.

W kilku krakowskich obiektach podziwiać można barokowe dzieła pochodzącego z Włoch rzeźbiarza i sztukatora **Baltazara Fontany**. W kościele św. Anny wykonał między innymi ołtarz z adoracją Krzyża Świętego, konfesję św. Jana Kantego i ołtarze św. Sebastiana i św. Józefa. Zachowały się również jego stiuki w kościele św. Andrzeja, w kaplicy św. Jacka w kościele oo. Dominikanów, w klasztorze Panien Klarysek, w domu przy ul. Szczepańskiej 1 oraz w budynkach należących do Muzeum Historycznego Miasta Krakowa: kamienicy Hipolitów przy placu Mariackim i Pałacu „Krzysztofory” przy Rynku Głównym.

**Magiczny
Kraków**

Fundacja Książąt Czartoryskich w Krakowie jest właścicielem **„Damy z gronostajem”** jednego z najcenniejszych dzieł w polskich zbiorach i jedyne go obrazu **Leonarda da Vinci** w Polsce. Obraz wystawiany jest na co dzień w budynku Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie. Obecnie, w związku z remontem placówki, „Dama z gronostajem” podróżuje po Europie. Po Madrycie i Berlinie, do lutego 2012 r., można ją oglądać w National Gallery w Londynie.

W zbiorach Muzeum Książąt Czartoryskich w Krakowie znajdują się takie wybitne dzieła włoskiego średniowiecza i renesansu jak m.in.: „Madonna z Dzieciątkiem” Mistrza Klarysek (Siena, koniec XIII w.), „Ukrzyżowanie” Mistrza Piety (Siena, XIV w.), „Zwiastowanie” Mistrza Kodeksu św. Jerzego (Avignon, XIV w.), „Ukrzyżowanie”, warsztat Paola Veneziano (ok. poł. XIV w.), „Święci Antoni i Łucja” Carlo Crivellego (ok. 1470), tondo z „Adoracją Dzieciątka” - krąg Lorenza di Credi (pocz. XVI w.) i „Pokłon pasterzy” Tommasa di Stefano zw. Lunetti (1. poł. XVI w.) oraz jeden z najcenniejszych renesansowych obrazów w polskich zbiorach – „Adoracja Dzieciątka” Lorenza Lotta (1507). W „sali włoskiej” Muzeum można również podziwiać unikatowe rzeźby włoskich twórców – m.in.: „Heraklesa walczącego z lwem” (Włochy, 1. poł. XVI w.) oraz „Zawiść” (Wenecja, ok. poł. XVII w.).

W Muzeum Zamku Królewskiego na Wawelu można obejrzeć niezwykle cenną, największą w Polsce, kolekcję wczesnego malarstwa włoskiego. Składają się na nią dzieła m.in.: Simone Martiniego, Bernardo Daddi, Bartola di Fredi, Apollonio di Giovanni, Jacopa del Sellaio, Vittore Crivellego, Dossa Dossi, Parisa Bordone, Garofalo, Giorgia Vasari, Alessandra Allori, Leandra i Francesca Bassanów. Zwiedzając Zamek Królewski można również podziwiać obrazy Antonia Zanchi, Pietra Muttoniego (Della Vecchia), Francesca Solimeny, Alessandra Magnasco i Giovanniego Battisty Tiepola.

W komnatach Zamku Królewskiego na Wawelu można także zobaczyć zespół mebli włoskich z XVI stulecia, wśród których dominują skrzynie, o kształtach zbliżonych do antycznych sarkofagów, rzeźbione, ozdobione sztukaterią, złoceniami, i polichromią, bogato dekorowane ławy skrzyniowe i paradne stoły.

W 1742 przybył do Polski **Francesco Placidi**, jeden z największych twórców późnego baroku. Pełnił funkcję architekta biskupów krakowskich, a później architekta królewskiego. W Krakowie jego dziełem są m.in.: kościół oo. Trynitarzy (obecnie Bonifratrów), fasada kościoła oo. Pijarów, przebudowa kaplicy Lipskich na Wawelu, nagrobki Michała Korybuta Wiśniowieckiego i Jana III Sobieskiego oraz ołtarze w katedrze wawelskiej, ołtarze w kościele Mariackim czy ołtarz główny w kościele oo. Benedyktynów w Tyńcu, liczne portale, epitafia, detale krakowskich budowli.

Mikołaj Kopernik, światowej sławy polski matematyk i astronom (twórca teorii heliocentrycznej) studiował najpierw na Akademii Krakowskiej (dzisiejszym Uniwersytecie Jagiellońskim), a potem skończył studia prawnicze w Bolonii i medyczne w Padwie.

Na wzór Uniwersytetu Bolońskiego utworzono Akademię Krakowską – dzisiejszy Uniwersytet Jagielloński.

Jednym ze współczesnych artystów, którzy zachwycili się Krakowem jest włoski grafik, malarz i rzeźbiarz, **Enrico Muscetra** (autor m.in. tak znanych prac jak: „Pomnik Jeżowca” w Gallipoli, „Człowiek z wielkim sercem” w Martano). Artysta spędza w Krakowie po kilka miesięcy w roku, dzieląc swoje życie pomiędzy włoskim Salento a dawną siedzibą królów Polski. Jego wystawa „Romeo i Julia –

niespełnione marzenie”, którą podziwiać można było w 2008 r. na dziedzińcu Pałacu Krzysztofory podbiła serca krakowian.

Autorem projektu architektonicznego Muzeum Sztuki Współczesnej w Krakowie (najnowszego krakowskiego muzeum) jest **Claudio Nardi**, znany włoski neomodernistyczny architekt i projektant wnętrz.

Znany krakowski aktor i reżyser **Jerzy Stuhr** jest miłośnikiem Włoch. Mieszkał tam przez kilka lat, już od początku lat 80. współpracował z teatrami włoskimi, biegle zna język włoski. Bardzo często spędza wakacje we Włoszech. Zagrał rolę rzecznika prasowego Watykanu w najnowszym filmie Nanniego Morettiego „Habemus Papam”. Wystąpił też, w poprzednim filmie tego reżysera pt. „Kajman” wcielając się w postać producenta filmowego. Otrzymał liczne nagrody. W 2005 roku otrzymał na Festiwalu w Wenecji nagrodę im. Roberta Bressona za Całokształt Twórczości z rąk kardynała Angelo Scoli.

Akademii Sztuk Pięknych w Krakowie ukończył **Igor Mitoraj** – wybitny rzeźbiarz polskiego pochodzenia, który od wielu lat tworzy poza granicami kraju m.in. we Włoszech (w Pietrasanta od 1983 roku ma swoją pracownię). W Krakowie znajduje się sześć rzeźb tego twórcy – najpopularniejsze to, stojący na Rynku Głównym, „**Spętany Eros**” (dar artysty dla miasta) oraz „Narodziny Erosa” (rzeźba umieszczona jest przed budynkiem Opery Krakowskiej). Natomiast na Piazza Monte Grappa w Rzymie można podziwiać „*Boginę Rzymu*”, a w Mediolanie – „*Fontanny Centaura*” autorstwa Mitoraja.

Najważniejsze krakowskie uczelnie wyższe współpracują z włoskimi uniwersytetami, m.in.: Uniwersytet Jagielloński (np. z Uniwersytetem w Padwie, Uniwersytetem Rzym I „La Sapienza”, Università degli Studi di Roma „Tor Vergata” i Libera Università „Maria Ss. Assunta” w Rzymie, Libera Università „Maria Ss. Assunta” w Mediolanie czy Università degli Studi di Napoli “L'Orientale” w Neapolu) Politechnika Krakowska (z Wydziałami Architektury na Uniwersytetach i Politechnikach w: Turynie, Rzymie, Wenecji, Florencji).